AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2016 / 26 • Nisan 2016

GEÇMİŞTE YAPILAN HATALARDA ISRAR

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

ABD Başkanı Barack Obama 22 Nisan tarihinde, son 24 Nisan açıklamasını yayınlamıştır.[1] Açıklama genel olarak, Obamanın geçmiş senelerde 24 Nisan ile ilgili yapmış olduğu açıklamaların çizgisinden gitmiştir. Açıklamada soykırım suçlaması yapılmamış, bunun yerine Meds Yeghern (Ermenice Büyük Felaket anlamına gelmektedir) ifadesi kullanılmıştır. Obama, aynen selefleri gibi, 1915 olaylarıyla ilgili tartışmada bir tarafta Ermeni diasporası ve Ermenistanın talepleri ve söylemleri, diğer tarafta ise Türkiyenin hassasiyetleri arasında dengesini korumaya çalışmıştır.

Beklenildiği gibi, Ermeniler bu açıklamadan memnun kalmamıştır; zira 1915 olaylarının tüm trajedisini vazgeçilmez olarak nitelendirdikleri ve gelecek hedefleri için kötüye kullanabilecekleri soykırım kelimesine indirgemişlerdir ve bu sebeple soykırım ifadesi dışında onları hiçbir şey tatmin etmemektedir.

Obama, amacı dengeyi korumaya çalışmak olmuş olsa da, bazı konularda geçen seneki ifadelerinin ötesine geçmiş ve tarafsız olarak nitelendirilemeyecek bir açıklama ortaya çıkarmıştır. Türk Dışişleri Bakanlığı, yayınlamış olduğu açıklamasında,[2] Obamanın tarihi olaylara ilişkin tek taraflı yaklaşımını eleştirmiş, tarihte yaşanan acıları siyasete alet etmeye yönelik çabaların kimseye fayda getirmediğine dikkat çekmiş ve Amerikan yönetimini tarafsız, sağduyulu ve yapıcı bir yaklaşım benimsemeye davet etmiştir. Dışişleri Bakanlığı bu bakımdan Amerikan yönetimine uygun cevabı vermiştir.

Ancak Dışişleri Bakanlığının açıklamasında bir konuya değinilmemiştir: Obamanın geçmişte yapmış olduğu seçim vaatlerinin kendisinde yaratmış olduğu görünürdeki yükümlülük hissi. Obama, kendisinin daha önce başkanlık yarışı sırasında Ermeni kökenli seçmenlere verdiği sözü yerine getirmemiş olmasını affettirmek istercesine, Türk tarafının görüşlerini hiç hesaba katmadan, bu seneki 24 Nisan açıklamasında Ermeni görüşlerine çok fazla yer vermiştir.

Aslında Obamanın son 24 Nisan açıklamasıyla ortaya koyduğu tutum kendisinin kişiliğinden ziyade, ABDnin genel tutumunun bir yansımasıdır. Bu tutumu Rusya ve Fransa da sergilediği tutum ile beraber değerlendirmek gerekir.

AVİMin daha önce işaret etmiş olduğu gibi, 2015 senesinde Ermenistanda düzenlenen 24 Nisan etkinliklerine Rusya Başkanı Vladimir Putin ve Fransa Başkanı Francois Hollandeın

katılmış olması şaşırtıcı değildir. Bu iki ülke 1915 olaylarının çıkmasına zemin hazırlamış ve Osmanlı döneminde Ermeni milliyetçi ve ayrılıkçı hareketi körüklemiştir. Fransa ve Rusya, 1915 olaylarının çıkmasının sorumlusu iki ülke olarak, Türkler ile Ermeniler arasındaki anlaşmazlıkta aynen geçmişte olduğu gibi bugün de Ermenileri körü körüne desteklemeye devam etmektedirler. Dolayısıyla bu iki ülke, geçmişte işledikleri kabahatleri bugün de işlemeye devam etmektedirler.

ABD açısından da çok farklı bir durum yoktur, zira ABD, Osmanlı İmparatorluğuna gönderdiği Protestan misyonerlerle aracılığıyla Ermenileri ayrılıkçılığa teşvik etmiştir. Amerikan misyonerler önce Hristiyanlar için sayısız okul açmış, Osmanlı İmparatorluğunun Müslüman nüfusunun sahip olmadığı imkânları Hristiyan olan Ermenilere sunmuştur. Misyonerler, Ermenileri bilgi ve dünya görüşü olarak geliştirmiş, Müslümanlar ile Ermeniler arasında toplumsal bir farklılık yaratmış, toplumsal bir ayrışmaya neden olmuştur. Tüm bu faaliyetlerin sonrasında ise, ABD Ermenilerin ayrılıkçı faaliyetlerini desteklemiştir. Bunun en somut örneği ise İstanbuldaki Amerikan Büyükelçisi Henry Morgenthaun 1915 olaylarıyla ilgili olarak Osmanlı İmparatorluğunun aleyhinde yazdığı raporlardır. Morgenthauun bu raporlarının abartılara ve uydurmalara dayalı savaşa zamanı propagandası olduğu çoktan ortaya konmuştur. Ancak yine de Morgenthauya sanki tarafsız bir devlet temsilcisiymiş gibi ısrarla atıf yapılmaya devam edilmektedir (Obamanın son 24 Nisan açıklamasın da Morgenthauya atıf vardır). Amerikan yönetiminin Osmanlı İmparatorluğuna yönelik düşmanca tavrı, Morgenthauun yaptıkları ile de sınırlı kalmamıştır. Sevr Antlaşması çerçevesindeki bir hakem kararıyla, dönemin ABD Başkanı Woodrow Wilson, Osmanlı İmparatorluğunun çok büyük bir toprak parçasının yeni oluşturulacak Ermenistana verilmesini uygun görmüştür. Ancak Türk Kurtuluş Savaşı, Sevr Antlaşmasını da, Wilsonun hakem kararını da tarihin çöplüğüne atmıştır.

Amerikan savaş zamanı propagandalarının ve Wilson hakem kararının Türkler tarafından bozguna uğratılmış olmasının yarattığı kuyruk acısı, ABDde de bugün de devam etmektedir. Dolayısıyla o zamandan arta kalan bir zihniyetin, geçmişin acısıyla birleşerek bugün de devam ettirilmesi ve bu zihniyetin ABD başkanlarının açıklamalarına yansımış olması şaşırtıcı değildir.

Ancak ABDnin bazen algılamakta zorlandığı ortada bir gerçek vardır: ABDnin son derece ideolojik bir bakış açısıyla hor görmüş olduğu Osmanlı İmparatorluğu artık yoktur, yerine çağdaş bir ülke olan Türkiye Cumhuriyeti vardır. Bu Türkiye Cumhuriyeti, ABDnin yakın dostu, stratejik ortağı ve müttefikidir ve tüm bölge için model ülke sayılmaktadır. Bu bağlamda Türkiyenin tarihi bir ihtilafla ilgili duyarlılıklarını dikkate almadan, geçmişin önyargıları ve savaş zamanı propagandasıyla şekillenmiş tek taraflı bir tarih anlatımı benimsemek; ABDden beklenen gerçekçi ve hakkaniyetli dış politikaya uymamaktadır.

Başkan Obamanın son 24 Nisan açıklamasında Ermenistana dair yorumlar da vardır. Açıklamada Ermenistanın demokratik, barışçıl ve refah içerisinde olmasına verilen desteğin sürdürüleceği mesajı verilmiştir. Ancak göz arda edilen, Ermenistan resmen kararını vermiş olmasıdır. Ermenistan, hem siyasi, hem askeri, hem de ekonomik anlamda Rusyanın tarafında olmaya karar vermiştir. Bunun en somut örneği, tam Avrupa Birliği ile geniş kapsamlı bir anlaşma imzalanması öncesinde, böyle bir anlaşmaya tamamen ters düşecek şekilde Ermenistanın Rusya güdümlü Avrasya Ekonomi Birliğine girmesi kararıdır.

Bunlara rağmen hâlâ Ermenistan üzerine oynamak ve bölgenin model ülkesi olan Türkiyeyi Ermenistan karşısında tek taraflı bir yargılamaya tabi tutmak, Türkiye-ABD dostluğuna yakışmamaktadır.

Son olarak belirtilmesi gereken ise şudur: şu anda ABDde yaşayan Ermeni sayısı ile Türk sayısı eşitlenmeye yakındır. Yani tarihle ilgili Ermenilerin lehine tek taraflı bir söylem ortaya konurken, en az Ermeniler kadar kalabalık olmaya başlayan bir Türk topluluğu rencide edilmektedir. Nitekim ABDdeki Türk topluluğu, bu tek taraflı söylemlere artık etkili bir şekilde karşı koymaya başlamış, tepkilerini daha organize bir şekilde belli etmeye başlamıştır.[3]

[1] Statement by the President on Armenian Remembrance Day, *The White House*, https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/04/22/statement-president-armenian-remembrance-day

[2] No: 98, 22 Nisan 2016, ABD Başkanı Obamanın 1915 Olaylarına İlişkin Açıklaması Hk., *Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*, http://www.mfa.gov.tr/no_-98_-22-nisan-2016_-abd-baskani-obama_nin-1915-olaylarina-iliskin-aciklamasi-hk_.tr.mfa

[3] WSJde Ermeni iddialarına karşı ilan, *HaberTürk*, http://www.haberturk.com/dunya/haber/1228830-wsjde-ermeni-iddialarina-karsi-ilan

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "GEÇMİŞTE YAPILAN HATALARDA ISRAR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2016 / 26. Nisan 28. Erişim Kasım 21, 2026. https://avimbulten.org/tr/Yorum/GECMISTE-YAPILAN-HATALARDA-ISRAR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır